

GUUS NOOTEBOOM

bewerkt door Kuuk Nooteboom

Bhagavad Gita

Het klassieke boek van inzicht en bezinning

SKANDALON
NON NOBIS SED POSTERIS

Derde druk, 2013

Vierde druk, 2015

ISBN 978-94-90708-76-4

NUR 718

Uitgeverij Skandalon

Postbus 138

5260 AC Vught

E-mail: info@skandalon.nl

www.skandalon.nl

Vormgeving: Circe, Zierikzee

Met dank aan uitgeverij Ankh-Hermes, uitgever van de eerste en tweede druk.

© 2013 Skandalon

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior permission in writing from the proprietor(s).

Inhoud

Voorwoord bij de derde druk.....	1
Ten geleide	3
Dankwoord	5
Inleiding	7
1. Arjuna twijfelt en weifelt	13
2. Ratio.....	33
3. Werk.....	55
4. Inzicht	71
5. Onbevangenheid	85
6. Bezinning.....	97
7. De aard der dingen.....	113
8. De onvergankelijke kern van alles.....	125
9. Koninklijke kunde	137
10. Oerbron en almacht	151
11. Theofanie	167
12. Methodiek	187
13. Het veld en de kenner van het veld	195
14. Drie strengen en hun vervlechting.....	211
15. Wortels in de hemel	221
16. Engelen en demonen	231
17. Een aantal drievouden	241
18. Besluit: Arjuna gaat het gevecht in.....	255
Glossarium.....	285

De illustraties op pag. 14, 15, 198 en 199 zijn vervallen in de derde druk.

7. De aard der dingen

Wat is de natuur der dingen en hoe werkt een scheppende energie, of de Schepper – Indisch Viṣṇu ‘de Wrochter’,¹ er in? Waardoor worden natuurverschijnselen, aarde, water, vuur, lucht, het uitspansel, ziel, geest, bewustzijn, en alles wat leeft en beweegt, plant, dier en mens, gedreven?

Viṣṇu is ‘de draad in het parelsnoer’ (vers 7). Hij is het licht van zon en maan, de smaak in het water, de klank in de ruimte, het heilig woord in de veda’s, de moed in mannen, de geur van de aarde, de schittering van het vuur, het leven in mens, dier en plant, de kunde van de kundigen, de felheid van de vechter, de sterkte van de sterken, de levensdrift der liefde die niet der liefde wetten schendt.

Het Indische denken zag in prakṛti, de stoffelijke natuur, drie strengen, guṇa’s, die zich door elkander vlechten: sattva, de wet van de integriteit, rajas, de wet van de driften, en tamas, de wet van de traagheid. Deze drie guṇa’s brengen bij de mensen verwarring teweeg en doen hen dolen in de māyā, een waanwereld van verdwaasde denkweisen en driften en van misleidende tegenstrijdigheden zoals begeerte en haat. Door goed en zuiver handelen komen zij los uit de wereld van waandenkbeelden. Hun gericht streven en werken voert hen tot het ten volle kennen van brahman.

Een iegelijk is vrij in het eren van de god zijner keuze – zo staat er in vers 21 – en wat iemands religieuze overtuiging ook zijn moge, de rotsvaste standvastigheid óm te geloven wordt hem door Viṣṇu geschonken. Diegenen die zich aldus met de opperste zin van het leven identificeren behoeven de dood niet te vrezen.

1. De vertaling van Viṣṇu in ‘de Wrochter’ of ‘de Werker’ berust op de etymologische theorie dat het woord viṣṇu voortgesproten is uit de wortel viṣ-, ‘werken, actief zijn’. Er zijn meerdere etymologieën van het woord en het is nog onbeslist welke de juiste is.

श्रीभगवानुवाच ।

मय्यासक्तमनाः पार्थ योगं युञ्जन्मदाश्रयः ।
असंशयं समग्रं मां यथा ज्ञास्यसि तच्छृणु ॥ १

ज्ञानं तेऽहं सविज्ञानमिदं वक्ष्याम्यशेषतः ।
यज्ज्ञात्वा नेह भूयोऽन्यज्ज्ञातव्यमवशिष्यते ॥ २

मनुष्याणां सहस्रेषु कश्चिद्यतति सिद्धये ।
यततामपि सिद्धानां कश्चिन्मां वेत्ति तत्त्वतः ॥ ३

भूमिरापोऽनलो वायुः खं मनो बुद्धिरेव च ।
अहंकार इतीयं मे भिन्ना प्रकृतिरष्टधा ॥ ४

अपरेयमितस्त्वन्यां प्रकृतिं विद्धि मे पराम् ।
जीवभूतां महाबाहो ययेदं धार्यते जगत् ॥ ५

एतद्योनीनि भूतानि सर्वाणीत्युपधारय ।
अहं कृत्स्नस्य जगतः प्रभवः प्रलयस्तथा ॥ ६

sribhagavān uvāca
mayy āsaktamanāḥ pārtha
yogaṃ yuñjan madāśrayaḥ
asaṃśayaṃ samagraṃ mām
yathā jñāsyasi tac chrṇu

jñānaṃ te 'haṃ savijñānam
idaṃ vakṣyāmy aśeṣataḥ
yaj jñātvā neha bhūyo 'nyaj
jñātavyam avaśiṣyate

manuṣyāṇāṃ sahasreṣu
kaścid yatati siddhaye
yatatām api siddhānām
kaścin mām veti tattvataḥ

bhūmir āpo 'nalo vāyuḥ
khaṃ mano buddhir eva ca
ahaṃkāra itīyaṃ me
bhinnā prakṛtir aṣṭadhā

apareyam itas tv anyām
prakṛtiṃ vidhhi me parām
jīvabhūtām mahābāho
yayedam dhāryate jagat

etadyonīni bhūtāni
sarvāṇīty upadhāraya
ahaṃ kṛtsnasya jagataḥ
prabhavaḥ pralayas tathā

1. *met hart en ziel verknocht*, āsakta, '(er aan) vastgemaakt/gehecht', manāḥ is een aangepaste vorm van manas, 'ziel', zie glossarium.

gij... zult kennen, jñāsyasi, zie glossarium jñā-

2. *kennen en onderkennen*, jñāna... vijñāna.

kennend, jñātvā.

te kennen overblijft, jñātavyam (gerundivum), 'wat gekend moet worden'.

3. *onder hen die slaagden*, siddhānām, genitief meervoud van siddha-, zie glossarium.

4. *aarde*, bhūmi-

water, ap-

vuur, anala- (in tekst 'nalo).

lucht, vāyu-, 'wind', wortel vā-, 'waaïen'.

ruimte, kha-. Dit woord wordt ook wel vertaald met 'ether', doch de primaire betekenis is 'holte, lege ruimte, uitspansel'. Wortel kha-, 'uithollen, graven'.

1. Kṛṣṇa:

‘Hoor hoe, yoga betrachtend, gij met hart en ziel verknocht aan mij, uw toeverlaat en steun, mij gans zult kennen, zonder weifeling.

2. Kennen en onderkennen zal ten voll’ik u verklaren, zó dat deze kennend, verder niets voor u te kennen overblijft.

3. Een enkle mens uit duizend streeft naar hoog’re kennis, nochtans is zelfs onder hen die slaagden nauwelijks één, die mij waarachtig kent.

4. Als aarde, water, vuur, lucht, ruimte en ziel en geest en het besef van “ik” ... wordt een achtvoudigheid van mijn natuur wel ingedeeld.

5. Dit is mijn lagere natuur. Verneem nu d’andere, hoog’re, die het wezen van het leven zijnd’ hemel en aarde houdt in stand.

6. Weet dat die wezens allemaal zijn voortgekomen uit haar schoot. Ik ben van de héle wereld oorsprong en plaats van wederkeer.

ziel, manas-, zie glossarium.

geest, buddhi-, zie glossarium.

besef van “ik”, ahamkāra, zie glossarium.

natuur, prakṛti-, zie glossarium.

Aarde t/m ruimte zijn de vijf elementen; de overige genoemde categorieën zijn hoger geordend.

5 en 6. *hemel en aarde, heelal*, jagat, meervoud jagatas, zie glossarium.

6. *schoot die alle wezens baart*, etad yonīni bhūtāni, letterlijk ‘alle wezens hebben haar (de hogere natuur) als schoot (plaats van oorsprong)’. Vergelijk hoofdstuk 14 waar brahman wordt gezegd die machtige schoot te zijn.

heelal, kṛtsnasya jagatas, kṛtsnam, ‘compleet, geheel en al’.

मत्तः परतरं नान्यत्किंचिदस्ति धनंजय ।
मयि सर्वमिदं प्रोतं सूत्रे मणिगणा इव ॥ ७

mattaḥ parataram nānyat
kiṃcid asti dhanamjaya
mayi sarvam idaṃ protaṃ
sūtre maṇigaṇā iva

रसोऽहमप्सु कौन्तेय प्रभासि शशिसूर्ययोः ।
प्रणवः सर्ववेदेषु शब्दः खे पौरुषं नृषु ॥ ८

raso 'ham apsu kaunteya
prabhāsmi śaśisūryayoḥ
praṇavaḥ sarvavedeṣu
śabdaḥ khe pauruṣaṃ nṛṣu

पुण्यो गन्धः पृथिव्यां च तेजश्चासि विभावसौ ।
जीवनं सर्वभूतेषु तपश्चासि तपस्विषु ॥ ९

punyaḥ gandhaḥ pṛthivyāṃ ca
tejaś cāsmi vibhāvasau
jīvanaṃ sarvabhūteṣu
tapaś cāsmi tapasviṣu

बीजं मां सर्वभूतानां विद्धि पार्थ सनातनम् ।
बुद्धिर्बुद्धिमतामसि तेजस्तेजस्विनामहम् ॥ १०

bijaṃ māṃ sarvabhūtānāṃ
viddhi pārtha sanātanam
buddhir buddhimatām asmi
tejas tejasvinām aham

बलं बलवतां चाहं कामरागविवर्जितम् ।
धर्माविरुद्धो भूतेषु कामोऽसि भरतर्षभ ॥ ११

balaṃ balavatāṃ cāhaṃ
kāmarāgavivarjitam
dharmāviruddho bhūteṣu
kāmo 'smi bharatarṣabha

7. *de draad in het parelsnoer*, vrije vertaling van sūtre maṇigaṇā. sūtre (locatief) 'op een draad', maṇigaṇā, 'een collectie parels'.

8. *het heilig woord der schriften*, praṇavaḥ sarvavedeṣu; een andere weergave zou kunnen zijn *het OM van alle veda's*. praṇava betekent 'uiting'. Hier wordt geduid op de sacrale syllabe OM, of beter AUM, samengesteld uit A, U (oe) en M; zie glossarium.

der mannen heldenmoed en kracht, pauruṣaṃ nṛṣu. pauruṣa, adjectief 'manlijk, menselijk', substantief 'mannelijkheid, manlijke kracht, heldhaftigheid' en merkwaardigerwijze ook 'penis'. pauruṣa hangt samen met puruṣa. nṛṣu is locatief meervoud van nṛ-, 'man, mens', dus dit geeft wel mogelijke varianten zoals 'kracht in de mens' maar ook 'heldhaftigheid in de man'.

Een leuke Engelse vertaling is '... Arjuna, I am what makes men *men!*'

9. *de soberheid in de asceet*, tapas... tapasviṣu. tapas, letterlijk 'hittekracht'; tapasviṣu is locatief meervoud van tapasvin, letterlijk 'de verhitte'. Voor overdrachtelijke betekenissen – in de lijn van 'gloeiende ijver ontwikkelen voor' – zie glossarium.

7. Niets anders kan bestaan dan in
het allerhoogste, dan in mij.
't Is al in mij, ik ben in't al,
gelijk de draad in het parelsnoer.

8. Ik ben het licht van zon en maan,
der waat'ren smaak, der ruimte klank,
het heilig woord der schriften en
der mannen heldenmoed en kracht.

9. Ik ben de zuivre geur der aard',
ik ben de schittering van't vuur,
het leven aller schepselen,
de soberheid in de asceet.

10. Besef dat ik van al wat leeft
het zaad ben aller eeuwigheid;
de kunde van de kundigen
en der beroemden roem ben ik.

11. Ik ben der sterken sterkte, die
begeert'en lusten wederstaat;
der wezens levensdrift die niet
der liefde wetten schendt, ben ik.

10. *de kunde van de kundigen*, buddhir buddhimatām.

...*en der beroemden roem ben ik*, tejas tejasvinām aham. Andere vertalingen zijn 'de schittering der schitterenden', 'der machtigen macht', 'de majesteit van de majestueuzen', 'e la gloria dei gloriosi son Io', en zeer merkwaardig ook 'the strength of man's shed seed'. tejas, wortel tij-, is in de eerste plaats 'scherpte, scherpe snede van een mes' en verder ook 'glans, luister, schoonheid, magische kracht; heldere oogopslag (prikogen!), ongeduld, energieke tegenstand, semen virile, felheid' en verder ook nog 'het geen genoeg nemen met belediging of slechte behandeling'.

Noot van de bewerker. Al deze vertalingen, en ook zijn eigen, waren mijn vader niet naar de zin. Hij bedacht een variant

en in den held die fel zijn naam
verdedigt tegen blaam, ben ik

de felheid in zijn tegenweer,
doch voegde er aan toe: 'Geen enkele vertaler heeft bij mijn weten enige toespeling van deze aard gemaakt, dus vrees ik dat ik er te veel in zoek en eruit wil halen.' Deze poging om 'literair' dichter bij een relevante grondbetekenis te komen, taalkundig achteraf juist of niet juist, leek me in verband met de teneur van dit hoofdstuk de moeite van het vermelden waard.

11. (die) *begeerten en lusten wederstaat*, kāma rāga vivarjitam.

der wezens levensdrift die niet der liefde wetten schendt, dharma aviruddha bhūteṣu kāmo 'smi (kāma asmi).

Hetzelfde woord kāma is eerst door 'begeerte' en daarna door 'drift' en 'liefde' vertaald; in dit geval werd het woord liefdesdrift – een standaardvertaling van kāma – over twee woorden verdeeld.

ये चैव सात्त्विका भावा राजसास्तामसाश्च ये ।
मत्त एवेति तान्विद्धि न त्वहं तेषु ते मयि ॥ १२

ye caiva sāttvikā bhāvā
rājasās tāmasās ca ye
matta eveti tāt viddhi
na tv ahaṃ teṣu te mayi

त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभिः सर्वमिदं जगत् ।
मोहितं नाभिजानाति मामेभ्यः परमव्ययम् ॥ १३

tribhir guṇamayair bhāvair
ebhiḥ sarvam idaṃ jagat
mohitaṃ nābhijānāti
mām ebhyaḥ param avyayam

दैवी ह्येषा गुणमयी मम माया दुरत्यया ।
मामेव ये प्रपद्यन्ते मायामेतां तरन्ति ते ॥ १४

daivī hy eṣā guṇamayī
mama māyā duratyayā
mām eva ye prapadyante
māyām etāṃ taranti te

न मां दुष्कृतिनो मूढाः प्रपद्यन्ते नराधमाः ।
माययापहृतज्ञाना आसुरं भावमाश्रिताः ॥ १५

na mām duṣkṛtino mūdhāḥ
prapadyante narādhamāḥ
māyayāpahṛtajñānā
āsuram bhāvam aśritaḥ

चतुर्विधा भजन्ते मां जनाः सुकृतिनोऽर्जुन ।
आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ज्ञानी च भरतर्षभ ॥ १६

caturvidhā bhajante mām
janāḥ sukṛtino 'rjuna
ārto jijñāsur arthārthī
jñāni ca bharatarṣabha

तेषां ज्ञानी नित्ययुक्त एकभक्तिर्विशिष्यते ।
प्रियो हि ज्ञानिनोऽत्यर्थमहं स च मम प्रियः ॥ १७

teṣāṃ jñānī nityayukta
ekabhaktir viśiṣyate
priyo hi jñānino 'tyartham
ahaṃ sa ca mama priyaḥ

उदाराः सर्व एवैते ज्ञानी त्वात्मैव मे मतम् ।
आस्थितः स हि युक्तात्मा मामेवानुत्तमां गतिम् ॥ १८

udārāḥ sarva evaite
jñāni tv ātmaiva me matam
āsthitaḥ sa hi yuktātmā
mām evānuttamāṃ gatim

बहूनां जन्मनामन्ते ज्ञानवान्मां प्रपद्यते ।
वासुदेवः सर्वमिति स महात्मा सुदुर्लभः ॥ १९

bahūnāṃ janmanām ante
jñānavān mām prapadyate
vāsudevaḥ sarvam iti
sa mahātmā sudurlabhaḥ

12. *deugd, drift, traagheid*, sāttvika, rājasa, tāmasa afleidingen van sattva, rajas en tamas. Zie noot 2.45, de hoofdstukken 14 en 17, en het glossarium.

13. *eigenschap*, guṇa.

14. *waan, doolhof* (in overdrachtelijke betekenis), māyā, zie glossarium.

De opmerking is gemaakt dat het riskant is om van het Christendom door-drenkte termen te gebruiken. Doch hiertegenover staat dat het de tekst wat dichter bij (vooral) de oudere lezer brengt. Hier volgen enkele voorbeelden:

12. Ofschoon het wezen èn van deugd
èn drift èn traagheid zijn uit mij,
zo ben ik toch *in* deze niet:
die eigenschappen zijn *in* mij.

13. Verbijsterd door die drieërlei
uit eigenschap geboren aard,
kent de gehele wereld mij,
haar eeuwig opperwezen, niet.

14. Toch is dier eigenschappen waan
mijn wonderbare doolhof, waar
alleen de weg gevonden wordt
door hem die mij bereiken wil.

15. Booswichten, duivelen gelijk,
verdolen daar, verdwaasd, zodat
hun kunde faalt: nietswaardigen!
Geen van die allen komt tot mij.

16. Vierderlei vromen eren mij:
door leed bezochten, lieden die
naar welstand streven, dorstenden
naar kennis, zij die wijs reeds zijn.

17. Van deez'is hij die wijs is en
steeds toegewijd, die d'Een aanbidt,
de beste, wijl hij bovenal
mij liefheeft, dus mij dierbaar is.

18. Wel staan zij hoog all'andren, maar
den wijze schat ik als mij-zelf:
als met het zelf verenigde,
wijlt hij in mij, zijn hoogste doel.

19. Na veel geboorten komt tot mij
hij, die zich wijsheid heeft vergaard
en heet mij, Viṣṇu, d'opperheer, –
almachtig, onbereikbaar schier.

15 en 16. *duivelen*, asura's, in de Indische mythologie 'anti-goden', zie ook glossarium.

booswichten duṣkṛtina-, *vromen* sukr̥tina-. De wortel kṛ- is te onderkennen, voorafgegaan door de voorvoegsels duṣ-, 'slecht' en su-, 'goed'.

19. *opperheer*, mahātman, eigenlijk 'grote van wezen', zie glossarium.

कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाः प्रपद्यन्तेऽन्यदेवताः ।
तं तं नियममास्थाय प्रकृत्या नियताः स्वया ॥ २०

kāmais tais tair hr̥tajñānāḥ
prapadyante 'nyadevatāḥ
taṃ taṃ niyamam āsthāya
prakṛtyā niyatāḥ svayā

यो यो यां यां तनुं भक्तः श्रद्धयार्चितुमिच्छति ।
तस्य तस्याचलां श्रद्धां तामेव विदधाम्यहम् ॥ २१

yo yo yāṃ yāṃ tanuṃ bhaktaḥ
śraddhayārcitum icchati
tasya tasyācalāṃ śraddhāṃ
tām eva vidadhāmy aham

स तया श्रद्धया युक्तस्तस्या राधनमीहते ।
लभते च ततः कामान्मयैव विहितान्हि तान् ॥ २२

sa tayā śraddhayā yuktas
tasyārāadhanam ihate
labhate ca tataḥ kāmān
mayaiva vihitān hi tān

अन्तवत्तु फलं तेषां तद्भवत्यल्पमेधसाम् ।
देवान्देवयजो यान्ति मद्भक्ता यान्ति मामपि ॥ २३

antavat tu phalaṃ teṣāṃ
tad bhavaty alpamedhasām
devān devayajo yānti
madbhaktā yānti mām api

अव्यक्तं व्यक्तिमापन्नं मन्यन्ते मामबुद्धयः ।
परं भावमजानन्तो ममाव्ययमनुत्तमम् ॥ २४

avyaktaṃ vyaktim āpannaṃ
manyante mām abuddhayaḥ
paraṃ bhāvam ajānanto
mamāvyayam anuttamam

नाहं प्रकाशः सर्वस्य योगमायासमावृतः ।
मूढोऽयं नामिजानाति लोको मामजमव्ययम् ॥ २५

nāhaṃ prakāśaḥ sarvasya
vogamāyāśasamāvṛtaḥ
mūḍho 'yaṃ nābhijānāti
loko mām ajam avyayam

वेदाहं समतीतानि वर्तमानानि चार्जुन ।
भविष्याणि च भूतानि मां तु वेद न कश्चन ॥ २६

vedāhaṃ samatītāni
vartamānāni cārjuna
bhaviṣyāni ca bhūtāni
māṃ tu veda na kaścana

21. *standvastigheid in zijn geloofsbelijdenis*, acalām śraddhām, letterlijker 'onwankelbaar vertrouwen'. Voor śraddha-, zie glossarium.

21. *standvastigheid*, acala. Als adjectief betekent dit woord 'niet bewegend!' en als substantief o.a. 'rots'.

23. *hemeling*, deva, zie glossarium.
toegewijden, bhaktās.

2e en 4e regel anders gesteld:

tot de goden (devān) gaan de godenvereerders (devayaj-), diegenen die mij hun toewijding geven (madbhakta-) komen tot mij: yānti, '(zij) komen'.

20. Door een- of andren drang verdwaasd,
gaan er tot deez'of genen god;
naar eigen inzicht of begeert'
wijden zij dien hun eredienst.

21. Maar wie hij zij, wat vorm het zij,
waarin een mens zijn godheid eert,
ik schenk hem de standvastigheid
in zijn geloofsbelijdenis.

22. Met dat geloof begiftigd, smeekt
hij om dier godheid hulp, – en als
dan zijn verlangen wordt vervuld,
ben ik het toch, die zo beschik.

23. Toch eindig is dat loon voor hen
die'n hemeling aanbidden, wijl
hun inzicht zo bekrompen is. –
Mijn toegewijden gaan tot mij.

24. Nochtans, de geest is niet ontwaakt
van hen die mijn gedaante op aard
voor openbaring aanzien en
niet weten dat mijn wezen is:
het éne, 't onvergankelijk,
het hoogst'en niet geopenbaard.

25. Mijn yoga hult m'in schijngestalt,
waaruit niet ieder mij ontwaart:
als nooit geboren, nooit vergaand
kent mij de dwaze wereld niet.

26. Ik ken de wezens die daar zijn,
daar zijn geweest en zullen zijn;
echter van al die wezens kent
geen enkel mij, o Arjuna!

24. *de geest is niet ontwaakt van hen*, abuddhayas 'zij die niet het begrip hebben'.

25. *schijngestalte*, māyā, zie glossarium.

nooit vergaand, a-vy-ay-a, 'on-ver-gank-elijk', wortel ay-, 'gaan'.

dwaze, mūḍha, voltooid deelwoord van muh-, 'verdwazen', zie glossarium muh- moha.

इच्छाद्वेषसमुत्थेन द्वंद्वमोहेन भारत ।
सर्वभूतानि संमोहं सर्गे यान्ति परंतप ॥ २७

icchādveṣasamutthena
dvandvamohena bhārata
sarvabhūtāni saṁmoham
sarge yānti paraṁtapa

येषां त्वन्तगतं पापं जनानां पुण्यकर्मणाम् ।
ते द्वंद्वमोहनिर्मुक्ता भजन्ते मां दृढव्रताः ॥ २८

yeṣāṁ tv antagataṁ pāpaṁ
janānāṁ puṇyakarmaṇām
te dvandvamohanirmuktā
bhajante mām dṛḍhavrataḥ

जरामरणमोक्षाय मामाश्रित्य यतन्ति ये ।
ते ब्रह्म तद्विदुः कृत्स्नमध्यात्मं कर्म चाखिलम् ॥ २९

jarāmaraṇamokṣāya
mām āśritya yatanti ye
te brahma tad viduḥ kṛtsnam
adhyātmaṁ karma cākḥilam

साधिभूताधिदैवं मां साधियज्ञं च ये विदुः ।
प्रयाणकालेऽपि च मां ते विदुर्युक्तचेतसः ॥ ३०

sādhibhūtādhidaivam mām
sādhiyajñam ca ye viduḥ
prayāṇakāle pi ca mām
te vidur yuktacetasaḥ

27. Door de gekoppeld' uitersten,
als liefde en haat, verbijsterd, gaan
de wezens, allen in't heelal,
daarheen waar dwaze drift hen drijft.

28. Doch zij, die trouw aan hun geloft'
ontdaan van zond'in werken rein,
verlost zijn van de dwalingen
der uitersten, aanbidden mij.

29. Zij, die om van verval en dood
verlost te zijn, tot mij opgaan,
kennen het brahman, 't opperzelf:
van al hun daden doel en deel.

30. Zij, die mij vereenzelvigen
met d'opperste oorzaak van bestaan,
het opperst godd'lijk wezen en
d'opperste (levens-)offerand,
kennen en zien mij welbewust
bij hun verscheiden (van deez'aard).'

27. *door gekoppelde uitersten... verbijsterd*, dvandva mohena; dvandva's, 'paren van tegenstelling', mohena, instrumentalis van moha 'verbijstering'.

28. *zonde*, pāpa, *werken*, karma, *uitersten*, dvandva. *verlost van dwalingen*, mohanirmukta, moha, 'dwaling', nirmukta, 'bevrijd van'.

29. *om verlost te zijn*, mokṣāya, datief van mokṣa. *van al hun daden doel en deel*, karma akhilam. khila, 'een braakliggend veld, leegte, leemte'. a-khila, 'zonder leemte', dus 'volkomen, volledig'. karma akhilam, 'volstreckte doelgerichte activiteit'.

30. *opperste oorzaak van bestaan*, adhibhūta. *opperst goddelijk wezen*, adhidaiva.

opperste levensofferande, adhiyajña.

adhi, 'boven, over, opper'; bhūta, wortel bhū-, o.a. 'produceren'.

daiva houdt verband met deva; yajña, wortel yaj-, eren, in het bijzonder door het brengen van offers.

kennen en zien mij welbewust, mām te vidur yuktacetasaḥ, mām, 'mij', te, 'zij viduḥ, 'weten, kennen', yukta, 'verbonden, geconcentreerd', cetasa, 'ge-moed'.